

Scrisoare deschisă către Consiliul Superior al Magistraturii

Domnule președinte, domnilor membri ai Consiliului Superior al Magistraturii,

Am decis să vin cu această scrisoare deschisă după ce am încercat, în repetate rînduri, să comunic prin metode birocratice despre experiența dificilă prin care a trecut Ministerul Educației în procesul de soluționare a unor cazuri în justiție. Am trimis mai multe scrisori la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) în care mi-am exprimat îngrijorarea față de unele decizii ale instanțelor judecătorești, inclusiv am încercat să obțin acceptul de a veni cu un mesaj în fața plenului CSM. Însă răspunsurile formale oferite la solicitările ministerului, pe de o parte, și lipsa unui răspuns clar în ceea ce privește participarea la ședința în plen a CSM, pe de altă parte, nu mi-au lăsat o altă opțiune decît să fac publică această adresare.

Pentru început, permiteți-mi să nu fiu de acord cu unul dintre enunțurile din scrisoarea Dvs de răspuns, precum că “[...] este inadmisibil ca orice funcționar să expună în mod oficial critici unor hotărîri judecătorești irevocabile, or, astfel de adresări pot promova doar nihilismul juridic și lipsa de respect față de Lege”. Ca cetățean al acestei țări, precum și în calitatea mea de ministru, care a sprijinit pe parcursul ultimilor doi ani politicile de reformare a justiției, inclusiv cele de creștere a salariilor pentru judecători, am dreptul și obligația să comunic despre anumite decizii judecătorești care, din perspectiva noastră, nu corespund legii și care creează impedimente serioase în administrarea eficientă a sectorului educațional.

Este îngrijorător și faptul că una dintre scrisorile anterioare către CSM, prin care solicitam examinarea comportamentului unor magistrați, nu numai că nu a ajuns nici măcar la colegiul disciplinar pentru a fi pusă în discuție, ci a avut efecte adverse asupra noastră. Întîmplător sau nu, unul dintre judecătorii care au fost vizați în materialul cu pricina a pronunțat în perioada imediat următoare încă 2 decizii în defavoarea ministerului, manifestînd totodată față de noi o atitudine tendențioasă, în contradicție cu normele de conduită pe care trebuie să le afișeze un magistrat în exercitarea actului de justiție.

Știu că CSM nu are competența legală de a reexamina soluțiile pronunțate prin hotărîrile judecătorești. Chiar dacă verdictele date de slujitorii dreptății, despre care voi menționa pe parcurs, sînt discutabile sub aspectul legalității, nu revendic revizuirea acestora. De

asemenea, sub nicio formă nu doresc ca acest mesaj să fie perceput și interpretat ca un semnal dat instanțelor de judecată pentru „reevaluarea” deciziilor luate anterior, astfel încât să se dea câștig de cauză Ministerului Educației.

Însă ceea ce Consiliul Superior al Magistraturii – unicul organ de autoadministrare judecătorească – poate și trebuie să facă este să ia atitudine față de acțiunile magistraților care pronunță decizii la limita legii, să asigure examinarea cu discernământ a fiecărui caz în parte și, dacă cele învederate se confirmă, să acționeze în consecință. Pentru că doar acțiunile proactive ale CSM-ului pot aduce schimbări în acest sector.

În continuare, voi prezenta doar câteva exemple de cazuri în care deciziile judecătorești sînt, cel puțin, discutabile, din punctul nostru de vedere.

Cazul Chiroșca

Anul trecut Ministerul Educației a eliberat din funcție un director de școală profesională. Temeiul de eliberare l-a constituit împlinirea de către directorul în cauză a vârstei de 65 de ani. Codul muncii prevede expres că, la împlinirea vârstei de 65 de ani, toți conducătorii de instituții de stat trebuie eliberați din funcție. Un atare amendament la Codul muncii a fost aprobat încă în anul 2006.

Directorul a contestat ordinul în instanță, invocînd neretroactivitatea legilor și susținînd că, în raport cu el, se aplică doar legile în vigoare în momentul în care acesta fusese angajat la serviciu, adică cele din 1986.

Surprinzător, dar judecătorul **Galina Moscalciuc**, de la Judecătoria Buiucani, îi dă câștig de cauză reclamantului și anulează ordinul de concediere. În motivare este repetat același argument: întrucît persoana respectivă a fost angajată în 1986, cînd nu exista temeiul de concediere în legătură cu împlinirea vârstei de 65 de ani, concedierea este ilegală. Altfel spus, unei persoane angajate în anul 1986 nu i se aplică legile adoptate după acest an, ci doar cele care erau în vigoare la acel moment.

Din punct de vedere juridic, o asemenea interpretare dată principiului neretroactivității legii nu poate fi susținută. Or, o lege nu poate fi considerată ca fiind retroactivă atunci cînd modifică pentru viitor o stare de drept născută anterior și nici atunci cînd suprimă producerea, tot în viitor, a efectelor unei situații juridice constituite sub imperiul legii vechi, pentru că, în aceste

cazuri, legea nouă nu face altceva decît să reglementeze modul de acțiune în timpul următor intrării ei în vigoare. Decizia respectivă înseamnă, de facto, că celor născuți într-un an anume ar fi trebuit să li se aplice pe tot parcursul vieții doar legile în vigoare în ziua nașterii. Dacă ar fi să ținem cont de logica magistratului și dacă o atare interpretare s-ar aplica drept precedent judiciar în raport cu alte cazuri, atunci, bunăoară, un SRL înregistrat în Registrul comerțului în 2008 va achita impozitele și taxele pe anii următori doar în cuantumul prevăzut de politicile bugetar-fiscale din anul 2008; un funcționar public numit în funcție pînă în anul 2008 va fi îndreptățit să refuze depunerea declarației de interese personale, dat fiind faptul că la momentul numirii sale în funcția publică nu exista Legea cu privire la conflictul de interese. Sau, de exemplu, un judecător numit pînă în 2014, cînd a intrat în vigoare legea de majorare a salariilor, nu va beneficia de salariu potrivit legii noi, ci de salariul existent la data emiterii decretului de numire în funcție.

Ministerul nu a fost de acord cu decizia Judecătorei Buiucani și a depus apel la Curtea de Apel Chișinău. Pentru că la data respectivă eram în concediu, atribuțiile mele de serviciu fuseseră delegate, conform legii, viceministrului educației Igor Grosu, care a și semnat apelul către instanță.

Însă Curtea de Apel nu a dat curs cererii, argumentînd prin aceea că apelul este semnat de altcineva decît de ministru, iar la cerere nu este anexată o procură. Adică, un viceministru ar avea nevoie de procură ca să semneze un apel. Nu au mai contat explicațiile că, potrivit legilor din domeniu, la capitolul organizare și funcționare a administrației publice – și în toată lumea este așa – ministrul este înlocuit de unul dintre adjuncții săi. La fel, nu a avut însemnătate faptul că, la materialele depuse, s-a anexat ordinul de delegare a atribuțiilor de ministru către viceministru, acceptul Cancelariei de Stat referitor la concediul ministrului, adică tot setul de acte care confirmă faptul delegării temporare a responsabilităților de ministru al educației către viceministru.

Am depus, bineînțeles, recurs la Curtea Supremă de Justiție. De data aceasta, am anexat chiar și copia buletinului de identitate al viceministrului pentru ca magistrații să-i verifice semnătura. Însă completul de judecători de la Curtea Supremă de Justiție, **Valeriu Doagă, Iuliana Oprea și Sveatoslav Moldovan**, a reiterat mot à mot alegațiile instanței inferioare: nu este anexată vreo procură, prin urmare, Curtea de Apel Chișinău a procedat corect.

Voi menționa, în acest context, că majoritatea scrisorilor care vin la minister de la Curtea Supremă de Justiție sînt semnate, în numele președintelui sau vicepreședinților, de cineva dintre angajați. Adică, nu doar vicepreședinții semnează în locul președintelui, ci chiar simplii angajați, funcționari publici de execuție. Astfel de situații, în care adjunctul conducătorului semnează în locul conducătorului instituției, se întîlnesc în toate autoritățile publice, fiind o procedură care se circumscrie legislației în materie de organizare a administrației publice. Dacă am urma logica instanțelor, ar trebui să calificăm toate documentele venite de la CSJ ca fiind semnate de persoane neîmputernicite? Sau că toți cei care semnează în locul conducătorilor, inclusiv cei de la Curtea Supremă de Justiție, procedează ilegal?

Cazul Danu – suspendarea concursurilor

Conform legislației, Ministerul Educației are competența de a organiza concursuri pentru funcțiile de director în instituțiile de învățămînt subordonate. În unele cazuri, după demararea acestor concursuri, directorii în funcție (care au fost numiți altfel decît prin concurs deschis) depun cereri de chemare în judecată pentru anularea concursului. Nu este nimic ieșit din comun pînă aici, or, fiecare poate să se adreseze justiției în cazul în care consideră că i s-a încălcat un drept.

În mai multe cazuri acești directori au solicitat ca, pînă la examinarea cauzei în fond, concursurile inițiate să fie suspendate. Adică să se interzică ministerului să desfășoare concursurile pînă la pronunțarea unei decizii pe fond. În 2014 suspendarea concursurilor a fost solicitată în 6 cazuri. În cinci dintre aceste cazuri, Curtea de Apel Chișinău a menținut în vigoare încheierile instanțelor de fond referitoare la respingerea unor astfel de cereri – abordare conformă practicii judiciare din ultimii doi ani. Însă la examinarea celei de-a șasea cauze, Curtea de Apel Chișinău și-a revizuit jurisprudența și a suspendat concursul.

Încă în 2011, Danu Dumitru a contestat decizia ministerului de a organiza concursul pentru funcția de director al Colegiului de Ecologie din mun. Chișinău. Potrivit încheierii emise la 10 februarie 2011 de judecătorul Curții de Apel Chișinău, **Nina Vascan**, s-a stabilit interdicția de organizare a concursului menționat pînă la examinarea cauzei în fond. La 28 martie 2014, adică după mai mult de 3 ani, s-a finalizat examinarea cauzei în fond, pronunțîndu-se hotărîrea Judecătoriei Buiucani prin care acțiunea reclamantului Danu Dumitru a fost respinsă. Astfel, Judecătoria Buiucani a stabilit că ministerul a procedat legal atunci cînd a

inițiat concursul. Hotărîrea respectivă a fost menținută prin decizii ale Curții de Apel Chișinău și CSJ. Așadar, aparent, lucrurile s-au clarificat. Există hotărîre judecătorească irevocabilă în care se constată că acțiunile ministerului sînt legale.

Însă problemele au reapărut în momentul în care ministerul a reluat concursul. Danu Dumitru a contestat din nou această decizie. Adică a contestat ceea ce a făcut deja odată obiectul examinării în justiție. La Curtea de Apel Chișinău, împlător sau nu, recursul lui Danu Dumitru a fost repartizat la același judecător care a suspendat concursul și prima dată – **Nina Vascan**. Și magistratul a decis, din nou, suspendarea concursului. Nu a contat că practica judiciară este uniformă în astfel de dosare. Nici principiul stabilității raporturilor juridice nu a contat. Noi ne întrebăm cît timp trebuie să mai continuăm acest joc de-a v-ați ascunselea care ne costă resurse sau dacă trebuie să ne conformăm dorinței magistratului și să renunțăm la ideea de a alege managerii instituțiilor de învățămînt în baza competiției deschise?

Cazul Hîncu – restabilirea

Un alt caz este cel al Aureliei Hîncu – unul mediatizat destul de mult. Fără a intra în detalii referitoare la fondul cauzei, deși ar fi multe de spus la acest capitol, voi menționa doar despre operativitatea cu care a fost redactată o hotărîre judecătorească.

Magistratul **Olga Cojocaru** a reușit, după o deliberare de 15-20 minute, să prezinte hotărîrea integrală pe 7 pagini, dintre care numai motivarea și partea dispozitivă se conțin pe 5 pagini. Întrebarea firească este cum a fost posibil, din punct de vedere tehnic, să fie redactate timp de 20 de minute 7 pagini de text la calculator, dintre care pe 5 pagini este expusă motivarea propriu-zisă. În mod logic, în aceste 20 minute magistratul trebuia să reușească să delibereze, să mediteze, să formuleze și să redacteze textul. Un calcul simplu arată că magistratul a elaborat o pagină de text în mai puțin de 3 minute.

Un alt aspect care pune la îndoială faptul că hotărîrea judecătorească a fost luată în camera de deliberare este redactarea de îndată a hotărîrii integrale. Se știe că, urmare a modificărilor legislative operate în ultimii ani, judecătorii prezintă doar dispozitivul atunci cînd pronunță hotărîrea. Motivarea se face doar dacă există o cerere expresă din partea uneia dintre părți sau cînd se depune apel. Cu toate că nu a fost întrunită niciuna dintre condițiile enunțate, judecătorul a prezentat hotărîrea integrală, inclusiv partea motivată, chiar în momentul

pronunțării deciziei. Apropo, principiile de la Bangalore privind conduita judiciară spun că justiția nu trebuie doar făcută, ci că aceasta trebuie să se și vadă. Dați-mi voie să constat că, cel puțin din această perspectivă, noi nu am văzut că s-a făcut justiție.

Cazul Hîncu – suspendarea anchetei de serviciu

Odată ce instanța de judecată a restabilit-o în funcție, Aurelia Hîncu nu a mai așteptat emiterea ordinului ministrului în acest sens, ci și-a elaborat singură un ordin de angajare. Acest lucru s-a întâmplat imediat după pronunțarea hotărîrii judecătorești.

Acțiunea în cauză a reprezentat o depășire a atribuțiilor sale și, odată cu emiterea ordinului ministrului de repunere în funcție, am dispus organizarea unei anchete de serviciu pe acest caz. Conform legii, odată cu demararea anchetei de serviciu, doamna Hîncu a fost suspendată. În timp record, judecătoarea **Maria Muruianu** a dispus suspendarea ordinului ministrului de desfășurare a anchetei de serviciu.

Printr-o asemenea decizie, de facto, ministrului i se interzice să facă anchete de serviciu în propriul sistem, i se interzice de către justiție să aplice sancțiuni disciplinare. Conform legii, angajatorul are la dispoziție doar o lună, din momentul constatării faptei, pentru a sancționa persoana care a comis-o. Odată cu suspendarea ordinului, ministrul nu mai are posibilitatea de a desfășura ancheta de serviciu. Evident că decizia poate fi contestată în instanță, că se poate face recurs la curtea de apel. Însă o asemenea acțiune se dovedește a fi inutilă deoarece, pînă la o eventuală decizie a curții de apel, termenul de o lună va expira. După aceasta, persoana nu va mai putea fi sancționată disciplinar, indiferent de fapta pe care a comis-o și gravitatea acesteia. Practic, printr-o astfel de decizie, instanța ne leagă mîinile și ne interzice să-i sancționăm pe cei care încalcă legea.

Cazul A.C.

Obiectul litigiului în cauză este contestarea refuzului ministrului de a acorda nota 10 din oficiu și de a-l elibera de la examen pe un elev care a susținut examenul de bacalaureat în anul 2014.

În principiu, justiția nu are treabă cu acordarea notelor la BAC. Mai mult decît atît, există și o hotărîre irevocabilă a Curții de Apel Chișinău, datată la 27 mai 2014, menținută de CSJ, prin

care cerințele aceleiași persoane cu privire la eliberarea de la examen și oferirea din oficiu a notei 10 au fost respinse.

Cu toate acestea, la 20 decembrie 2014, Judecătoria Buiucani, în persoana aceluiași judecător, **Galina Moscalciuc**, emite o hotărîre prin care admite cererea reclamantului. În partea dispozitivă a hotărîrii se indică faptul că instanța „[...] recunoaște încălcarea de către Ministerul Educației a Republicii Moldova a dreptului lui A.C. de a fi eliberată din oficiu cu nota 10 (zece) de la examenul de BAC de la limba, literatura română”.

Aș vrea să remarc, întâi de toate, atitudinea tendențioasă a magistratului față de Ministerul Educației. Și asta pe lângă faptul că un litigiu cu participarea aceluiași părți, cu același obiect și aceleași temeuri a fost anterior examinat de justiție, fiind pronunțată și o decizie irevocabilă (unica diferență este că primul litigiu s-a consumat pînă la examenul de bacalaureat, iar cel de-al doilea după finalizarea acestuia), iar soluția pronunțată contravine principiului stabilității raporturilor juridice. Mai mult decît atît, instanța decide, în locul autorităților competente, dacă o persoană trebuie sau nu scutită de vreun examen și, în plus, ce notă urmează a-i fi acordată persoanei respective. Nu ne rămîne altceva decît să credem că atitudinea acestui judecător reprezintă reacția la cererea ministerului, din 2014, față de Consiliul Superior al Magistraturii de a examina, sub aspect disciplinar, comportamentul magistratului respectiv manifestat în cazul dosarului Chiroșca.

Cazul Cozma

Ministerul Educației a refuzat, în februarie 2014, acordarea concediului de studii unui funcționar public. Refuzul este întemeiat pe faptul că Hotărîrea Guvernului nr.435/2007, la care a făcut trimitere funcționarul în cauză, prevede, în mod expres, că dispozițiile ei nu sînt aplicabile față de acele persoane care fac a doua facultate, avînd deja studii de același nivel. Funcționarul respectiv are deja o diplomă de licență, în prezent face studii de licență la a doua facultate. Ca să fie foarte clar, managementul ministerului încurajează angajații să-și continue studiile, însă, în acest caz, funcționarul a încercat să evite demiterea din funcție ca urmare a obținerii calificativului nesatisfăcător la evaluarea anuală, optînd pentru mai multe forme de concediu, inclusiv cel de studii.

Judecătorul **Oxana Parfeni**, de la judecătoria Buiucani, decide „relevanța și pertinenta” aplicării față de funcționarul respectiv a hotărîrii Guvernului. Adică, chiar dacă în hotărîre se

indică expres că aceasta nu se aplică pentru cei care fac a doua facultate, avînd deja una de același nivel, instanța decide că hotărîrea se aplică. Apare următoarea întrebare: de cînd instanțele au competența de a extinde obiectul de reglementare a actelor normative? De cînd instanțele pot decide că un act normativ se aplică, chiar dacă însăși conținutul acestui act normativ spune că el nu se aplică? De cînd instanțele completează cadrul normativ și nu aplică ceea ce este prevăzut în acesta?

Acestea sînt doar cîteva exemple pe care am ținut să le fac publice. Am certitudinea că în sistem sînt mulți magistrați responsabili, care respectă legea; am toată aprecierea pentru acești oameni și nu vreau ca îngrijorările exprimate în această scrisoare să se răsfrîngă asupra lor. În același timp, știu că, pentru a reuși să ne îndeplinim angajamentele asumate în fața oamenilor de a construi o societate corectă și prosperă, trebuie să fim siguri că legea va fi aplicată după cum a fost concepută. Noi, cei din educație, ne-am bucurat mult atunci cînd Parlamentul Republicii Moldova a aprobat o nouă lege a educației, lege de care avem nevoie pentru a construi un sistem educațional modern, dar ne întrebăm cît de mult ne va ajuta această lege, dacă prevederile ei vor fi interpretate discreționar, altfel decît le-au gîndit cei care au aprobat-o.

În încheiere, îmi exprim speranța și convingerea că CSM își va îndeplini rolul său consacrat de lege – acela de garant al independenței justiției. De exemplu, urmare a sesizării Ministerului Educației, CSM a adoptat o decizie, cu valoare de principiu, potrivit căreia deținerea concomitentă a calității de avocat este incompatibilă cu calitatea de membru al colegiilor CSM. Este un început bun. Însă pentru a avansa, mizăm pe un CSM mai energic, proactiv și capabil să-și asume decizii ce produc efecte pe termen lung.

Ministrul educației

Maia SANDU

23 decembrie 2014